

Spis treści

Wstęp	11
Rozdział 1	
Badania nad narodem – rozważania teoretyczne	21
1.1. Pojęcie narodu	22
1.1.1. Wola bycia narodem	23
1.1.2. Naród kulturowy	24
1.1.3. Naród polityczny	25
Roman Dmowski i Juliusz Bardach	27
Max Weber	27
Karl W. Deutsch	29
Liah Greenfeld i Antonina Kłoskowska	29
Charles Tilly	30
Benedict Anderson	32
Eric Hobsbawm	33
Ernest Gellner	35
1.2. Komponenty wpływające na tworzenie narodu	36
1.3. Tożsamość narodowa	37
1.4. Mniejszość narodowa	38
1.5. Pojęcie narodu, narodowości, obywatelstwa i ojczyzny na Bałkanach	39
1.6. Państwo a naród	42
1.7. Nacjonalizm i nacjonalizm polityczny	44
1.7.1. Nacjonalizm	44
1.7.2. Rodzaje nacjonalizmów	46
1.7.3. Cele i elementy wspólne ideologii nacjonalizmu	46
1.7.4. Nacjonalizm polityczny	47
1.8. Narody polityczne	48
1.9. Podsumowanie	52
Rozdział 2	
Koncepcje zjednoczeniowe Słowian południowych – jugoslawizm	55
2.1. Początki myśli zjednoczeniowej Słowian południowych	55
2.2. Pojawienie się nazw: „Jugosławia”, „Jugosłowianin”, „idea jugosłowiańska” i „naród jugosłowiański”	58
2.3. Chorwacka myśl zjednoczeniowa	60
2.4. Serbska myśl zjednoczeniowa	65
2.5. Słoweńska myśl zjednoczeniowa	68

2.6. Koncepcja trializmu	71
2.7. Koncepcje i programy przełomu XIX i XX wieku	72
2.8. Podsumowanie	77

Rozdział 3

Czynniki polityczne i narodowościowo-demograficzne w procesie kształtowania tożsamości jugosłowiańskiej	79
3.1. Czynniki polityczne	79
3.1.1. Jugosławizm międzywojenny	79
3.1.2. Działalność i poglądy polityków na jedność jugosłowiańską	84
3.1.2.1. Svetozar Pribičević	85
3.1.2.2. Stjepan Radić	86
3.1.3. Dyktatura	88
3.1.4. Partie i organizacje polityczne	90
3.1.5. Socjaliści/komuniści wobec jugosławizmu i idei narodowej	92
3.1.5.1. Działalność Kominternu	93
3.1.5.2. Antyfaszystowska Rada Wyzwolenia Narodowego Jugosławii a jugosławizm	96
3.1.5.3. Federacyjna Ludowa Republika Jugosławii	98
3.1.6. Komunistyczna Partia Jugosławii, Edvard Kardelj i J.B. Tito wobec jugosławizmu	100
3.1.6.1. Komuniści i Komunistyczna Partia Jugosławii	100
3.1.6.2. Edvard Kardelj	103
3.1.6.3. Titoizm. J. Broz-Tito wobec jugosławizmu oraz braterstwa i jedności	105
3.1.7. Federalizm czy centralizm?	108
3.1.8. Obywatelstwo jako wyraz politycznej wspólnoty obywateli	113
3.1.9. Wojsko	115
3.2. Czynniki narodowościowo-demograficzne	122
3.2.1. Narodowości w Królestwie Serbów, Chorwatów i Słoweńców oraz w Niezależnym Państwie Chorwackim	123
3.2.2. Narody Jugosławii w latach 1945–1991	125
3.2.3. Jugosłowianie	126
3.2.4. Jugosłowianie w Wojwodinie	131
3.2.5. Jugosłowianie za granicą	132
3.2.6. Przyczyny opowiadania się za byciem Jugosłowianinem	132
3.2.6.1. Kto opowiadał się za tożsamością jugosłowiańską?	134
3.2.6.2. Małżeństwa mieszane	136
3.2.7. Podzielona lojalność/podzielona tożsamość	138
3.2.8. Rozumienie pojęcia jugosławizm	139
3.3. Podsumowanie	141

Rozdział 4

Czynniki religijno-kulturowe w procesie kształtowania tożsamości jugosłowiańskiej	143
4.1. Czynniki religijno-kulturowe	143
4.1.1. Religia obywatelska	143
4.1.1.1. Mitologizowanie wydarzeń i mity narodowe	144
4.1.1.2. Wróg wewnętrzny i zewnętrzny	149

4.1.1.3. Bohaterowie i symbole jugosłowiańskie. Kult przywódcy Josipa Broz-Tity	150
4.1.1.4. Idea braterstwa i jedności jako wersja jugosłowiańskiej idei socjalizmu	153
4.1.1.5. Symbole narodowe i manifestacja jugoslawizmu.	155
4.1.1.6. Ateizacja – komuniści a religia	158
4.1.1.7. Sport jugosłowiański	160
4.2. Wspólna kultura	167
4.2.1. Intelktualiści i pisarze na straży jedności jugosłowiańskiej.	169
4.2.2. Organizacje i inicjatywy kultywujące jedność.	174
4.2.3. Edukacja a kultura	177
4.2.4. Język	178
4.2.5. Kultura popularna i folklor – lekarstwo na problemy narodowe	184
4.3. Podsumowanie	185

Rozdział 5

Nacjonalizm i tożsamość narodowa w Jugosławii	187
5.1. Nacjonalizm serbski	189
5.2. Nacjonalizm chorwacki	198
5.3. Nacjonalizm słoweński.	208
5.4. Nacjonalizm boszniacki	215
5.5. Nacjonalizm macedoński	223
5.6. Nacjonalizm czarnogórski	234
5.7. Nacjonalizm albański	239
5.8. Podsumowanie	241

Rozdział 6

Konsekwencje polityki integracji oraz dezintegracji państwa i narodu jugosłowiańskiego	243
6.1. Bałkanizacja	244
6.1.1. Zderzenie cywilizacji – Jugosławia jako przykład konfliktu cywilizacyjnego	244
6.1.2. Różnice językowe, religijne, narodowościowe, polityczne na obszarze byłej Jugosławii	247
6.1.3. Niedokończony rozpad Jugosławii.	249
6.1.3.1. Bośnia i Hercegowina – naród polityczny podzielony między Serbów, Chorwatów i Boszniaków	251
6.1.3.2. Serbia.	254
6.1.3.3. Kosowo	261
6.1.3.4. Macedonia – kwestia tożsamości	263
6.1.3.5. Czarnogóra	265
6.1.3.6. Słowenia	269
6.1.3.7. Chorwacja	270
6.2. Debalkanizacja	270
6.2.1. Koncepcja Borisa Vukobrata – federacja regionów.	270
6.2.2. Demokratyczna Alternatywa	271
6.2.3. Jugosfera – inicjatywy między państwami byłej Jugosławii	272
6.3. Zjawisko jugonostalgii	275
6.3.1. Pojęcie nostalgii	275

6.3.2. Jugonostalgia jako przykład pamięci zbiorowej	278
6.3.3. Titostalgia	284
6.3.4. Jugonostalgia w krajach postjugosłowiańskich	286
6.3.5. Jugonostalgia w Internecie	289
6.3.6. Jugonostalgia w muzyce	290
6.3.7. Jugonostalgia w polityce	290
6.3.8. Jugonostalgik a Jugosłowianin	292
6.3.9. Jugonostalgia – krytyka	292
6.4. „Nasza Jugosławia”	294
6.5. Podsumowanie	295
Zakończenie	297
Bibliografia	311
Spis tabel	327
Indeks skrótów	329